

Kmetijska skušnja.

Pepél in prah od premoga.

Znano je, da je pepél od rujavega premoga ali kamnénega ogla (Braunkohle) za močirne senožeti posebno dober gnoj. Še bolje pa se je ta premog, v prah zdrobljen (Kohlenmehl) po gotovih skušnjah na Nasavskem skazal, če je bil že v jeseni podoran in se pozimi dobro podelal s parstjo. Na tako gnojenih njivah so se ovès, krompir, repa in zelje kaj dobro obnesli. Spomladi pa ž njim gnojiti, ni tako dobro.

Premoga pepél in prah sta dober kup; naj se poskusi, kjer ju imajo.

O zadevah deržavnega zajéma.

„Na vsako vižo“ — pravi „Oest. Corresp.“ — „je živo želeži, da se soseske, kar naj bolj morejo, vdeležijo ravno razpisanega zajéma. Od ene strani je deržavi zlo s tem vstreženo, ker obligacije, ki jih bojo soseske v rokah imele, se ne bojo na prodaj dajale, ampak one jih bojo obderžale in činže za-nje potegovale, — to je pa deržavi prav. Od druge strani je pa tudi za soseske prav, ako posodijo kolikor koli morejo, ker one na to vižo svoje premoženje varno naložé. Recimo malo premožna soseska šteje 100 družin, in recimo, da zamore podpisati le 2000 gold., in da vsaka družina svoj delež odrajtati hoče, tedaj pride, ker je za podpisanih 2000 gold. le 1900 gold. plačati, na eno družino 19 gold. Če terpi vplačevanje podpisanega posojila 3 leta, bo imela na leto le 6 gold. 20 kr. odrajtati, ali če razdelime te goldinarje na 36 mescov, vsak mesec 31²/₃ krajc. Če tedaj vsaka družina skozi 3 leta vsaki dan 1 krajcar na stran položi, to je, v posebne soseskino dnarnico dene, si soseska na to vižo pridobi tako rekoč igraje lep kapitalček z 2000 gold. Če bo pa posojilo še le plačati v 4 ali 5 letih, pa še vsak dan ne pride 1 krajcar. Med vplačevanjem posojila pa že tekó tudi činži. Če pa soseska podpiše večje posojilo, kakor je pri večjih in premožnejših soseskah lahko mogoče, bo soseskino kapital toliko večji. — Očitno je iz tega, če se vsih 65.000 sosesek ali občin, ki so v avstrijskem cesarstvu, na to vižo vdeležijo zajéma, da to mora veliko izdati.

Zgodovinski ozir

na razvitje moči in vpešanje ozmanskega (turškega) carstva v Evropi do današnjih časov in do dosežanje orientalske vojske.

(Po „Familienbuch des öst. Lloyd“.)

V družbi Džengi Kana, tistega mongolskega Atila, ki v sredi 13. stoletja žugal je Evropo z novimi priganimi četami potopiti, je priderla truma Turkov — blizo 500 rodovin — skoz Korasan in vzhodno Malo Azio pod poveljstvom Suleiman-Šaha v tadajno deržavo Rum ali Ikonium v sredo Male Azie, kjer so stanovali Selčuki.

Tù bili so jim sperva le pašniki v lastnino dani, ker so se pečali z živinorejo. V sledečih prepirih za stran vladarstva in v domačih in zunajnih vojskah selčuske deržave skazovali so se močni nekteri vodji Turki; in že v letu 1209 je bil Ozman v severno-zahodni Mali Azii dedni feudalni knez sultana Allah Eltdina (Aladina); Kara Hisar, keršanskim Gerkom vzeta terdnjava, pa je bila tako rekoč glavno mesto njegove deržavice. Kmalo potem razvalili so se stebri selčuske deržave, in sedaj osnuje Ozman novo deržavo, ki je bila po njem imenovana Ozmanska deržava. Bilo je v začetku 14. stoletja. Za glavno mesto izvolil je Brusov v Bitinii, ktero deželo je ravno dobil v oblast.

Poznejši vladarji so to iz začetka malo deržavico vedno bolj širili; napravili so si celo stalno vojaštvo iz vjetih kristjanov.

Do te dóbe bili so Turki še le v Azii gospodarji; pa, žalibog! pregrehe in popačenost gerškega carstva sklicale ste kmalo grozovitneže v Evropo.

Ivan Katekucen se imenuje mož, ki se je polastil gerškega prestola po krivici, ker bil je le varh mladega cesarja Ivana V., in obderžati se na prestolu, pokličo leta 1341 Turke v pomoč.

Od te dóbe hrepeneli so Turki po lepi deželi, ki ležala je unstran morja; duhovniki preroka opominjali so brez konca na besedo Muhameda: „Niste li — o vi pravoverni — čuli govoriti od mesta, ki z eno stranjo gleda v deželo, z obema družima pa v morje? Mora si ga osvojiti 70.000 sinov Izmaela pred uro poslednje sodbe, in vidili bodo se rušiti zidovje o klicu „La ileh ih Allah!“

In veselili so se Sultani, da je rasla njih moč od dné do dné. Kamor so prišli, pridobili so si povsod kaj; tù je selo tam mesto padlo pod njihno oblast, tako, da bili so v letu 1357 že gospodje terdnih gradov Galipola in Dardanel na zemlji evropski.

Takrat bilo ni ne telegrafov, ne železnic ne poš; novica o tej zgodbi se je razglasovala le počasi po Evropi; pa Europa na to ni nič porajtala, ker vedilo se je komaj, kakošne ljudstva da stanujejo v sosedni deželi, ne pa kakošne tam doli, ker še mnogo deržav in ljudstev je ležalo vmes.

Al taka nečimernost bila je kmalo kaznovana, ker že leta 1360 širil se je strah po Evropi, da so se Turki skoraj polovice gerškega carstva polastili od Marmoramorja do Balkana.

Tedaj je opominjal papež Urban keršanske vladarje h križarski vojski zoper nevernike, in Ogrji, Serbi, Bosnjaki in Vlahi — naj bolj prestrašeni sosedje — so se z veliko armado dvignili pod poveljstvom kralja Ludovika I. Silen strah pa je vstal, ko je ta keršanska armada, popolnoma zmagana in raztepena, na vse kraje bežala. Bežal je kralj Ludovik sam in se le z veliko težavo rešil. V zahvalo čudovite rešitve zidal je kralj na Štajarskem v Marija-Celji sveti devici kapelo. Osvojili pa so si Turki, ko padel je tudi serbski car Lazar na Kosovem polju v letu 1389, Bulgarsko, Serbsko in Bosno, in Sultan si je izvolil Drinopolje za stolno mesto v Evropi.

Tako je lepo, veliko keršansko cesarstvo bilo plen Turkov, in keršanskim in naj bolj keršanskim vladarjem Europe ni bilo mar za to, — in cesar podjarmene deržave živel je kot podložnik in le s senco moči v Carigradu.

Skušali so zatirani keršanski narodi se puntati in otrestiti nevredni jarm polomesca. Pa prazne so bile te poskušnje. Širil se je strah pred Turki in — ker zatiranci niso nobene pomoči dobili iz druge Europe, so Turki lahko zadušili vsako vstajo posamnih mejnih narodov z malim trudom.

Posebno sultan Bajezid, blisk imenovan, je vadil svoje armade neprenehoma v oropanih deželah, in vničil je novo keršansko armado pod poveljstvom ogerskega kralja Sigismunda pri Nikopolji v letu 1396.

Sedaj pa dal je Bog keršanskim deržavam priložnost, Turke zatreti, ker tatarski knez Timur Tamerlan si podvergel je celo turško deržavo v Azii, vjel je po strašni bitvi pri Angori v letu 1402 Bajezida, pa bodi Bogu milo! bilo ni nikogar, ki bi bil rad pomagal stiskanim kristjanom. Tako pretekla je vgodna dóba in nasledniki Bajezida imeli so čas, svojo moč zopet utrditi. Ivan Hunyadi, vojvoda erdeljski, skušal je izperva sam, pozneje s pomočjo armade iz zahodnih dežel, vojsko zoper Turke peljati.

Papež Eugen IV. in sloveči kardinal Julian sta